

تسعیر ارز چیست؟ تبدیل واحدهای پولی مختلف به یکدیگر

ارز کشورهای مختلف با هم متفاوت است. به همین خاطر است که برای انجام مبادلات در سطوح بین‌المللی لازم است که ارزها را به هم تبدیل کنیم. با این کار در حقیقت ارزش ارزها را به هم تبدیل می‌کنیم. این مفهوم در اقتصاد با نام نرخ تسعیر ارز شناخته می‌شود که می‌خواهیم به زبان ساده آن را توضیح بدهیم. تسعیر ارز در تجارت بین‌الملل و اقتصاد کشورها و همچنین در بازار بورس مسئله‌ی مهمی است. این مسئله به ویژه در کشوری مثل ایران که تورم بالایی دارد و ارزش پول ملی‌اش مدام در حال کاهش است، در بخش صادرات یا واردات خودش را بیشتر نشان می‌دهد. در این مقاله از [اخبار بورس](https://akhbarbourse.com) توضیح می‌دهیم که نرخ تسعیر ارز چیست و حسابداری آن چگونه انجام می‌شود.

این مقاله آموزشی کاری از گروه تولید محتوای اخبار بورس (<https://akhbarbourse.com>) است. اشتراک‌گذاری و استفاده از آن با ذکر منبع مانعی ندارد.

فهرست مطالب

- ۱.....نرخ تسعیر ارز چیست؟
- ۱.....اهداف نرخ تسعیر ارزی
- ۲.....روش های محاسبه و ثبت تسعیر ارز
- ۲.....نرخ تسعیر ارزی چه تاثیری روی شرکت ها دارد؟
- ۳.....بررسی تاثیر تغییر نرخ تسعیر ارز در بورس
- ۳.....محاسبه سود و زیان تسعیر ارزی
- ۴.....حسابداری تسعیر ارز در ترازنامه
- ۵.....تنظیم ترازنامه تسعیر ارز
- ۵.....جمع بندی
- ۶.....سوالات متداول با پاسخ های کوتاه

نرخ تسعیر ارز چیست؟

ارز به معنای پولی است که دولت هر کشور برای انجام مبادلات کالایی از آن استفاده می‌کند. به بیان ساده‌تر هر واحد پولی به غیر از واحد پولی عملیاتی واحد تجاری ارز نامیده می‌شود. مثلاً در کشور ایران مبادلات با دلار انجام می‌شوند.

برای درک بهتر مفهوم ارز، می‌توانید مقاله «تفاوت پول و ارز» را مطالعه کنید.

در توضیح مفهوم تسعیر ارز به زبان ساده باید بگوییم تبدیل دو واحد پولی به یکدیگر به معنای تسعیر است. یعنی اگر مبادلات ارزی بر حسب دلار انجام می‌شوند، برای ثبت در **صورت‌های مالی** و ترازنامه، باید به ریال تبدیل شوند. مثلاً اگر قیمت دلار ۳۰ هزار تومان باشد و معامله‌ای به ارزش ۱۰۰ دلار انجام شود، ارزش معامله باید در موقع ثبت بر حسب ارزش ریالی یعنی ۳۰ میلیون ریال یا ۳ میلیون تومان محاسبه شود.

تسعیر کلمه‌ای است به معنای نرخ‌گذاری و تعیین قیمت. شرکت‌ها برای تنظیم صورت‌های مالی خود، ارز حاصل از مبادلات خارجی را به واحد پول گزارشگری خودشان تبدیل می‌کنند. **منظور از واحد پول گزارشگری پولی است که در صورت‌های مالی از آن استفاده می‌شود.** بر همین اساس می‌توان گفت به هر واحد پولی غیر از واحد پول گزارشگری ارز گفته می‌شود. نرخ تسعیر ارز هر شش ماه یکبار از جانب بانک مرکزی اعلام می‌شود. این مسئله به شرکت‌ها کمک می‌کند میزان واقعی فروش و سودشان را به درستی شناسایی کنند. وقتی نرخ تسعیر ارز بانک مرکزی تغییر می‌کند، به دنبال آن صورت‌ها و عملکردهای مالی شرکت‌ها هم تغییر خواهد کرد.

اهداف نرخ تسعیر ارزی

گفتیم که شرکت‌ها ارزش معاملات‌شان را بر اساس واحد پول گزارشگری ثبت می‌کنند؛ یعنی به ریال. همینجا می‌توانیم بفهمیم که هدف نرخ تسعیر ارز چیست. این کار با هدف هماهنگی و ایجاد ارتباط میان نتایج معاملات ارزی و عملیات خارجی و اثر تغییر نرخ ارز بر جریان‌های وجوه نقد واحد تجاری انجام می‌شود. به این ترتیب صورت‌های مالی می‌توانند عملکرد شرکت را بازتاب بدهند.

تسعیر ارز با هدف انعکاس معاملات ارزی در صورت‌های مالی شرکت‌های مختلف انجام می‌شود. به این ترتیب می‌توان گزارش‌های مالی را بر مبنای پول رایج کشور بررسی کرد.

روش های محاسبه و ثبت تسعیر ارز

در علم حسابداری برای محاسبه نرخ تسعیر ارز از سه روش استفاده می‌شود که عبارت‌اند از:

- **تسعیر روزانه ارز:** در این روش، حسابداران نوسان‌های روزانه را در نظر می‌گیرند و بر اساس آن تسعیر را انجام می‌دهند. مزیت این روش، دقت بالای آن است.
- **تسعیر ماهانه یا تسعیر در دوره‌ی مالی مشخص:** در این روش حسابدار نرخ تسعیر ارز را به صورت ماهانه یا در هر دوره‌ی مالی در نظر می‌گیرد.
- **تسعیر سالانه:** در این روش، در طول کل سال نرخ معاملات شرکت‌ها بر اساس نرخ ثابتی ثبت می‌شود. بعد از آن است که در انتهای سال، حسابداران مانده‌های معاملات تسعیر شده و سود و زیانی را که از عملیات تسعیر به وجود آمده است محاسبه می‌کنند. این روش نسبت به روش قبلی دقت کمتری دارد.

حسابدار به کمک تسعیر ارز در پی آن است که بفهمد نرخ تغییرات ارز بر عملیات مالی گذشته چقدر اثر داشته و آیا این تغییر نرخ موجب سودآوری شرکت شده است یا نه.

نرخ تسعیر ارزی چه تاثیری روی شرکت‌ها دارد؟

برای درک اهمیت بیشتر تسعیر ارز باید بدانیم که اثر این عمل بر روی شرکت‌ها چیست. تاثیری که نرخ تسعیر ارز روی شرکت‌ها و بنگاه‌های مالی می‌گذارد به زبان ساده و در قالب یک مثال در پایین توضیح داده می‌شود.

فرض کنید شرکت الف یک شرکت ایرانی است که با شرکت ب که یک شرکت خارجی است مبادله می‌کند. در جریان این مبادله شرکت الف محصولاتش را به شرکت ب می‌فروشد و به ازای آخرین مبادله‌اش، مبلغی معادل یک میلیون دلار از شرکت ب دریافت می‌کند. حالا این‌طور فرض کنید که دلار در زمان مبادله ۲۰ هزار تومان است و در هنگام ثبت وجوه معامله، ۲۵ هزار تومان. همین مثال نشان می‌دهد که شرکت علاوه بر فروش محصولاتش به دلار، پنج میلیارد تومان نیز سود می‌کند. به محاسبات ساده‌ی زیر در مورد همین مثال توجه کنید:

فروش کالا با دلار ۲۰ هزار تومانی در زمان انجام معامله: $۲۰,۰۰۰ \times ۱,۰۰۰,۰۰۰ = ۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰$ تومان
فروش کالا با دلار ۲۵ هزار تومانی در زمان ثبت معامله: $۲۵,۰۰۰ \times ۱,۰۰۰,۰۰۰ = ۲۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰$ تومان

این مثال مربوط به شرکت‌های صادراتی بود. اما اثر تسعیر ارز در شرکت‌های وارداتی چیست؟ شرایط در شرکت‌های وارداتی و صادراتی برعکس است. همان‌طور که افزایش قیمت دلار روی شرکت‌های صادراتی اثر مثبت می‌گذارد، روی شرکت‌های وارداتی اثر زیان‌باری دارد.

مبادلات ارزی در کشور ما باید بر مبنای ریال باشد تا در دفاتر حسابداری ثبت شود.

در مورد بانک‌ها هم اگر دارایی‌های ارزی زیاد باشد، افزایش نرخ تسعیر به آن‌ها سود می‌رساند. اما اگر بدهی ارزی در مقایسه با دارایی‌های ارزی بیشتر باشد، افزایش نرخ تسعیر به ضررشان تمام می‌شود. در کشور ما میزان بدهی‌ها و دارایی‌هایی ارزی بانک‌ها یکسان است. به همین خاطر است که نرخ تسعیر ارز در سودآوری یا زیان این نهادها چندان اثرگذار نیست.

بررسی تاثیر تغییر نرخ تسعیر ارز در بورس

در یک کلام و به صورت کلی افزایش نرخ تسعیر ارز به نفع بازار سرمایه است. با اعلام **نرخ تسعیر ارز بانک‌ها در پایان سال مالی ۱۴۰۰** از جانب بانک مرکزی، بسیاری امیدوارند که بورس دوباره سبزپوش شود. دلیل این مسئله این است که افزایش این نرخ باعث درآمدزایی بانک‌ها و به تبع آن سوددهی بیشتر سهام بانکی در بورس می‌شود.

البته باید این مسئله‌ی مهم را مدنظر قرار بدهیم که سود حاصل از تغییرات نرخ تسعیر ارز باعث ایجاد وجه نقد عملیاتی برای بانک‌ها نمی‌شود. اما می‌توان از این سود برای افزایش سرمایه استفاده کرد. حتی اگر بانک تاکنون زیان‌ده بوده، می‌تواند از این سود برای کاهش زیانش استفاده کند. در صورتی که شرکت‌ها مطالبات و دارایی‌های خارجی زیادی داشته باشند، می‌توانند از افزایش نرخ تسعیر ارز سود ببرند و تاثیر مثبت آن را ببینند. به عنوان مثال می‌توانیم به تراز ارزی مثبت هفت میلیارد دلاری بانک ملت در بورس اشاره کنیم که با افزایش نرخ تسعیر ارز، سود زیادی کسب می‌کند.

محاسبه سود و زیان تسعیر ارزی

قیمت ارزها در حال نوسان است و مدام با کاهش و یا افزایش همراه است. همین مسئله می‌تواند روی افزایش و کاهش درآمد شرکت‌های وارداتی و صادراتی اثر بگذارد.

هنگام ثبت معاملات ارزی لازم است که مبالغ به ریال محاسبه شود. این تبدیل ارز تسعیر نامیده می‌شود. به بیان دیگر زمانی که اطلاعات تراکنش‌های ارزی بر حسب واحد پول گزارشگری بیان شود، فرایند تسعیر انجام شده است.

در مثالی که در بالا و در قالب مبادله بین دو شرکت الف و ب توضیح دادیم، مشخص شد که سود و زیان تسعیر ارزی چطور محاسبه می‌شود. به طور کلی اگر نرخ تسعیر ارز در زمان پرداخت بدهی کمتر از نرخ تسعیر در زمان معامله باشد، شرکت وارداتی از این مسئله سود می‌کند و شرکت صادراتی ضرر می‌کند. چرا که شرکت صادراتی موقع معامله مبلغی بر حسب دلار نصیبش می‌شود. اما وقتی شرکت مقابل، بدهی‌هاش را می‌پردازد و نرخ ارز کمتر شده باشد، شرکت صادراتی نیز مبلغ کمتری دریافت می‌کند.

در ثبت اولیه معاملات ارزی، لازم است که تراکنش‌ها بر اساس نرخ ارز در تاریخ انجام معامله و به ریال ثبت شوند.

حسابداری تسعیر ارز در ترازنامه

در حسابداری تسعیر اقلام ارزی در ترازنامه باید با توجه به اقلام پولی یا غیرپولی تسعیر ارز را انجام داد:

- **اقلام پولی ارزی** به کمک نرخ تسعیر در تاریخ ترازنامه دوباره تسعیر می‌شوند. این اقلام شامل موجودی نقد، سپرده‌های کوتاه‌مدت، **اوراق مشارکت**، حساب‌ها و اسناد دریافتی، ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول، مطالبات بلندمدت، حساب‌ها و اسناد پرداختی، سود سهام و هزینه‌های تعلق گرفته و پرداخت نشده هستند.
- **اقلام غیرپولی** که با بهای تمام‌شده‌ی تاریخی بر حسب ارز ثبت شده‌اند، لازم است که به کمک نرخ تسعیر در تاریخ انجام معامله تسعیر شوند. پس تفاوتی در آن‌ها حاصل نمی‌شود. مواردی مانند سرمایه‌گذاری در سهام، دارایی‌های ثابت مشهود و نامشهود، سرمایه، موجودی کالا، پیش‌پرداخت و پیش‌دریافت نمونه‌هایی از اقلام غیرپولی به شمار می‌روند.
- در مورد اقلام پولی بلندمدت اگر چه نمی‌توانیم نرخ تسعیر را در تاریخ سررسید به آسانی پیش‌بینی کنیم، ولی لازم است نزدیک‌ترین و محتمل‌ترین برآورد ممکن را با توجه به اطلاعات موجود انجام بدهیم. معمولاً تسعیر به نرخ تاریخ ترازنامه یکی از بهترین و محتمل‌ترین گزینه‌های در دسترس است.
- اگر ارز چندنرخ‌ی باشد و تخصیص ارز برای بعضی از معاملات یا واحدهای تجاری بر اساس قوانین و مقررات خاصی انجام شود، ثبت اولیه و تسعیر اقلام ارزی در تاریخ ترازنامه مطابق با نرخ ارز تعیین‌شده بر اساس مقررات ارزی انجام می‌شود.
- مبلغ دفتری اقلام هم با توجه به استانداردهای حسابداری مشخص می‌شوند.

تنظیم ترازنامه تسعیر ارز

برای تنظیم ترازنامه تسعیر ارز باید به این نکته توجه کرد که آیا نوسانات ارز بالاست یا نه. اگر نوسانات کم باشد:

- دارایی‌ها و بدهی‌ها را باید با استفاده از نرخ ارز در تاریخ ترازنامه تسعیر کرد.
  - درآمدها و هزینه‌ها به کمک نرخ ارز در تاریخ معاملات تسعیر می‌شوند.
  - تفاوت تسعیر باید در صورت سود و زیان جامع شناسایی شود.
- اما در شرایطی که نوسانات ارز زیاد باشد، دیگر نمی‌توان از نرخ میانگین برای دوره استفاده کرد. پس:
- دارایی‌ها، بدهی‌ها، حقوق صاحبان سهام، درآمدها و هزینه‌ها با توجه به نرخ ارز در تاریخ آخرین ترازنامه تسعیر می‌شوند.

نرخ تسعیر در تاریخ معامله به معنای نرخ ارز در زمانی است که معامله انجام می‌شود.

جمع بندی

برای تعریف تسعیر ارز به زبان ساده باید بگوییم که فرایندی است که طی آن واحدهای پولی مختلف به یکدیگر تبدیل می‌شوند. مثلاً وقتی معامله‌ای را که بر حسب دلار انجام شده است به ریال بیان و محاسبه می‌کنیم، فرایند تسعیر را انجام داده‌ایم. این کار با هدف مشخص شدن اثر تغییر نرخ ارز بر مبادلات شرکت انجام می‌شود که در صورت‌های مالی خودش را نشان می‌دهد. در حسابداری برای ثبت مبادلات بر حسب تسعیر ارز، سه روش وجود دارد: ممکن است نرخ روزانه‌ی ارز را در نظر بگیرند. این کار موجب می‌شود ثبت مبادلات با دقت بالایی انجام شود. احتمال دارد نرخ تسعیر را صورت ماهانه یا بر حسب دوره‌های مالی مشخصی در نظر بگیرند. همچنین ممکن است نرخ ارز به صورت سالانه در نظر گرفته شود که این روش نسبت به دو روش قبلی با دقت پایین‌تری همراه است.

سوالات متداول با پاسخ های کوتاه

منظور از تسعیر ارز چیست؟

فرایندی که طی آن ارز یک کشور به ارز کشور دیگر تبدیل می‌شود. در جریان این فرایند، ارزش مبادلات است که به یکدیگر تبدیل می‌شود.

واحد پول گزارشگری به چه معناست؟

واحد پولی است که در تنظیم صورت‌های مالی در نظر گرفته می‌شود. مثلا واحد پول گزارشگری در ایران ریال است که مبادلات ارزی باید به ریال تبدیل و سپس ثبت شوند.

هدف از انجام فرایند تسعیر ارز چیست؟

مشخص کردن اثر تغییر نرخ ارز بر مبادلات شرکت و درک این مسئله که آیا این تغییرات منجر به سود شرکت شده است یا نه.

روش‌های محاسبه تسعیر ارز در حسابداری چیست؟

ممکن است نرخ ارز به صورت روزانه بررسی شود؛ ممکن است تسعیر بر اساس مبلغ ماهانه ارز یا دوره‌های مالی مشخص انجام شود. همچنین امکان دارد یک نرخ را به صورت سالانه در نظر بگیرند و بر اساس آن تسعیر ارز را انجام دهند که این روش به ویژه در شرایطی که نوسانات ارز بالاست، دقت بسیار پایینی دارد.

حسابداری تسعیر ارز چگونه انجام می‌شود؟

برای ثبت اقلام پولی در ترازنامه باید تسعیر بر اساس نرخ ارز در تاریخ ترازنامه ثبت شود ولی برای ثبت اقلام غیرپولوی نرخ تسعیر در تاریخ انجام معامله مهم است.

افزایش نرخ تسعیر ارز چه اثری روی شرکت‌ها دارد؟

اگر شرکت وارداتی باشد این مسئله موجب ضررش می‌شود ولی برای شرکت‌های وارداتی قضیه برعکس است.